

Bir Amerikan Misyonerinin Balkan Savaşı Analizi

An Analysis of the Balkan War by an American Missionary

Zeynep İskefiyeli*

Özet

Joseph Kingsbury Greene, 51 yıl boyunca "American Board" misyoneri olarak Osmanlı Devleti'nde görev yaptı. Zamanının çoğunu başkent İstanbul'da geçirdi. Bütün bu süre boyunca meydana gelen olayları dikkatli bir şekilde izledi ve Boğazın iki yakasında neler olduğuna dair yargı ve fikirlerini yavaş yavaş şekillendirdi. Osmanlı tarihi içinde önemli bir yere sahip bulunan Balkan Savaşına ve savaş ile ilgili gelişmelere tanıklık etmiş bulunan Greene görüş ve değerlendirmelerini "Turkey and the Balkan War" isimli bir kitapçık halinde 1913 yılında yayınladı. Greene bu kitapçıkta bir Amerikalı Protestan misyoner gözüyle Türkler, Türk ordularının gücünün sırrı, Osmanlı'daki gerilemenin nedenleri, 1908 Jön Türk devrimi üzerinde durduktan sonra Balkanlardaki uluslar, Balkan Savaşının sebepleri ve sonuçlarını analiz etmektedir. Bu makalede Joseph K. Greene'nin gözünden Osmanlı Devleti ve Balkan Savaşı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: ABCFM, American Board, misyoner, Balkan Savaşı

Abstract

As an "American Board" missionary, Joseph Kingsbury Greene served in the Ottoman Empire for 51 years. He spent most of his time in Istanbul. During his long stay he followed carefully all the events. Meanwhile he formed slowly his judiciary and ideas of what was going on two sides of the Bosphorus. Green who witnessed the war and developments of the Balkan wars that has an important place in the Ottoman Empire published his opinion and evaluations in 1913 in a pamphlet entitled "Turkey and the Balkan War". In this pamphlet, with an American protestant missionary point of view, Greene discussed Turks, the secret of the power of the Turkish armies, the causes of the decline in the Ottomans and the Young Turk revolution of 1908 and analyzed the causes and consequences of the Balkan Wars. In this article, the Ottoman Empire and the Balkan War will be discussed through the eyes of Joseph K. Greene.

Key Words: ABCFM, American Board, Missionary, Balkan War.

Hayatı

Joseph Kingsbury Greene, 10 Nisan 1834 yılında David ve Lyntha (Miller) Greene'in çocukları olarak Auburn, Maine'de dünyaya geldi¹. Küçük yaşta ba-

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi, e-mail: zcumhur@sakarya.edu.tr

¹ Cleaveland, Nehemiah, *History of Bowdoin College, With Biographical Sketches of Its Graduates*, Boston: James Ripley Osgood & Company, 1882, p. 697; "Joseph Kingsbury Greene Biography", http://library.columbia.edu/content/dam/libraryweb/libraries/burke/fa/mr/ldpd_4492539.pdf Erişim Tarihi: 24 Kasım 2012.

gazi

Akademik
Bakış
135
Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

basını kaybeden Greene hayata da küçük yaşta atılmak zorunda kaldı. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra misyoner olmaya karar vererek Maine'deki Bowdoin Koleji'ne gitti. 1855 yılında Kolej eğitimini tamamladıktan sonra New York'taki İlahiyat Fakültesi'ne başlayan Greene, bir yandan da Pazar okulunda dersler veriyordu. 1857 yılında Elizabeth Augusta Davis ile evlendi. Greenelerin bu evliliklerinden 5 oğlan, 3 de kız çocuğu dünyaya gelecek, ancak sadece oğulları yaşayacaktı². 1858 yılında New York'taki İlahiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra American Board misyoneri olarak görevlendirilen Joseph Greene'in ilk görev yeri Osmanlı Devleti oldu³.

Misyoner Greene'in Osmanlı topraklarındaki ilk görev yeri ise İzmit idi. Burada üç yıl boyunca görev yapacaktı⁴. Bu süre içinde Greene, Ermenice öğrenmeye başladı. Ermenice, Türkçe ve Yunanca kelimeler için İngilizce bir sözlük hazırladı⁵. İzmit'teki görevinin ardından Joseph K. Greene 1862 yılında 6 yıl boyunca kalacağı Bursa'ya görevlendirildi⁶. 27 Nisan 1864 yılında Bursa ve çevresindeki istasyonları ziyaret ettikten sonra "*geçen iki yıl boyunca Bilecik'teki misyoner faaliyetlerinin büyük bir ilerleme kaydettiğini, yerli papazların büyük bir bilgelik ve gayret ile hizmet ettiklerini, Protestan cemaati üyelerinin sayısının ikiye katlandığını*" memnuniyetle bildiriyordu⁷. Greene misyonerlik hayatı boyunca yazdığı düzenli mektuplarla çalıştığı misyon bölgeleri ve istasyonlarındaki tüm gelişmeleri büyük bir titizlikle aktarmayı ihmal etmedi.

Misyoner Greene misyonerlik hayatı boyunca sadece 3 kez Amerika'ya gitti. Bunlardan ilki 1868 yılındaki sıla ziyareti idi. Joseph Greene, 1868 yılında Minnesota'ya sıla izni için gittiğinde ise boş durmayacaktı. İzni boyunca gerek yıllık cemaat toplantılarına katılarak gerekse çeşitli kilise ve okullarda Osmanlı Devleti ve Türkler hakkında 200'den fazla konferanslar vererek misyonerlik hizmetine ara vermeksizin devam etmiştir⁸. İzni bittikten sonra Haziran 1871'de yeniden Türkiye'ye dönen Greene, bu kez Manisa'da görevlendirilecekti⁹. Buradaki görevi bir yıl sürdü. Bu görevi sırasında Greene, Merkezi Türkiye Misyonunda yer alan Maraş'tan bir teklif aldı. Ancak bu tekliften daha cazip bir teklif İstanbul'dan geldi. Greene, Mayıs 1872'de haftalık bir dini gazete ile Ermenice,

² Nehemiah, *History of Bowdoin College*, p. 697.

³ Greene, *Leavening The Levant*, p. 279.

⁴ Greene, letter [published], Bible House, Constantinople, Turkey, 22 February 1909, p. 1.

⁵ Nehemiah, *History of Bowdoin College*, p. 697.

⁶ Greene, *Leavening The Levant*, p. 292.

⁷ Joseph K. Greene, "Items of Intelligence-Western Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. LX, No. 7, July 1864, p. 201-202.

⁸ Greene, *Leavening The Levant*, p. 304.

⁹ Nehemiah, *History of Bowdoin College*, p. 697.

Ermenice-Türkçe ve Yunanca-Türkçe olarak basılan “Avedaper- Çocuklar İçin” isimli resimli aylık derginin editörlüğünü yapması için İstanbul’a davet ediliyordu. O da bu cazip teklifi hemen kabul ederek İstanbul’a geldi. Böylece 37 yıl boyunca sürecek olan İstanbul’daki görevi başlamış oluyordu.

Misyoner Greene, 1872’den 1884 yılına kadar 12 yıl boyunca editörlük faaliyetlerine devam etti. 1884 yılında ikinci sıla izni için 13 yıl aradan sonra tekrar Amerika’ya doğru yola çıktı. Memleketine döndüğünde yıllar önce mezun olduğu Bowdoin Koleji tarafından kendisine İlahiyat Doktoru unvanını verildi. Greene’in ikinci sıla ziyareti birincisine göre daha yoğun geçti. Ne de olsa kendisi artık Türkiye’deki misyoner çalışmaları ile 25 yılı geride bırakmış deneyimli bir misyonerdi. Bu yüzden birçok kilise, cemaat ve kolej tarafından özel konuşmacı olarak davet edildi. Bu “hareketli tatil”in ardından Greene, 24 Haziran 1886 Perşembe günü Türkiye’deki misyonerlik görevine döndü. Türkiye’ye döndükten sonraki dönemde Misyoner Greene, eşi Elizabeth’i kaybetti. Eşinin ölümünden 8 ay sonra 25 Eylül’de üçüncü kez Amerika’ya gitmek üzere İstanbul’dan ayrıldı. Greene Amerika’dayken 10 Eylül 1895’te yine kendisi ve daha önceki eşi gibi misyoner olan Mathilde Hermine Meyer ile evlendi ve onunla beraber Kasım ayında İstanbul’a döndü¹⁰.

1895-1910 yılları arasındaki dönemde Greene, Ermeni dostları ile birlikte çalışmalarına devam etti. Zamanının çoğu bu papazlarla birlikte Türkçe ve Ermenice vaazlar vererek geçiyordu. Ayrıca İstanbul istasyonunun dışındaki İzmit, Bahçecik ve Adapazarı kiliselerinde aylık konferanslar veriyor, bu üç kiliseye yıllık ziyaretler düzenliyordu. Bahçecik Erkek Lisesi ve Adapazarı Kız Yatılı Okulları’nın mezuniyetlerinde yer alıyordu. Bunlarla birlikte American Board’ın süreli yayınları ile Pazar Okulu ders kitaplarının basımları ile ilgili işleri yürütüyordu. Greene, ABCFM’nin en eski süreli yayını olan “The Missionary Herald”da yaptığı çalışmalarla ilgili makaleler yayınlıyordu. 1907-1908 yıllarında zamanının çoğu Ermenice ilahi kitapların 10. baskısını hazırlamak ile geçti. Batı Türkiye Misyonu sekreteri olarak yıllık toplantıları düzenlemek, iç istasyonlar ve Board’ın dış ilişkileri ile yazışmaları gerçekleştirmek gibi görevleri vardı. 1908 yılında gerçekleşen Jön Türk devrimi sırasında güncel olayları günlük mektuplar şeklinde Boston’a bildiriyordu¹¹. İkinci Meşrutiyet ve Meşrutiyet ortamının getirdiği özgürlükten büyük bir memnuniyet duyan Joseph K. Greene bu dönemdeki faaliyetlerinden büyük bir sevinçle bahsediyordu. Bunlar Misyoner Greene’in İstanbul’daki son günleriydi.

Türkiye’de geçirdiği 51 yılın ardından emeklilik dilekçesini verdi. Böylece Greene, 25 yaşında geldiği Türkiye’den 76 yaşında ayrılarak Ağustos 1910’da

¹⁰ Greene, *Leavening The Levant*, p. 330-332.

¹¹ Greene, *Leavening The Levant*, p. 334-336.

Gazi

Akademik
Bakış

137

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

Amerika'ya geri döndü¹². Joseph K. Greene emekli olup Amerika'ya geri döndükten sonra da misyonerlik işleriyle meşgul olmaya devam etmiştir. Özellikle İstanbul'da uzun yıllar görev yapmış emektar bir misyoner sıfatıyla Türkiye ve Türkler ile ilgili meselelerde konuşmalar yapmış, gazetelere açıklamalarda bulunmuştur¹³. Joseph Kingsbury Greene 10 Şubat 1917 tarihinde Oberlin, Ohio'¹⁴da hayatını kaybedinceye kadar misyonuna sadık bir Hristiyan misyoner olarak canla başla çalışmıştır.

Misyonerlerin özellikle de Protestan misyonerlerinin Hz. İsa'yı ve İncil'i tüm dünyaya yaymaktan başka iki önemli vazifeleri vardı: Tanıma ve Tanıtma. Bu amaçla görevlendirildikleri her ülkede adeta büyük bir araştırma projesi yürüttüler. Bunun en büyük göstergesi misyonerlere verilen talimatlarda yer alıyordu. Bu talimatlarda misyonerler gittikleri yerlerde dini açıdan halkın durumu, ibadet biçimleri, din adamlarının sayısı, eğitim düzeyleri, bilgi ve ahlak düzeyleri gibi dini konulardan tutun da eğitim müesseseleri, eğitim masrafları, öğretmen istihdam etmenin yolları, halkın sosyal sınıf farklılıkları, ülkedeki siyasi durum, tüccarın ahlakı ve dürüstlüğüne kadar akla gelebilecek her konuda bilgi edinmeleri ve bu bilgileri merkeze rapor etmeleri isteniyordu. Dahası ülkedeki tarım ve zanaatların durumu, tarım alanlarının ne oranda kullanıldığı, ülkedeki yönetimin istikrarı gibi sorulara da cevap vermeleri isteniyordu. Kısa-cası misyonerler görev yaptıkları ülke ve bölge hakkındaki dini, coğrafi, ticari, sosyal, siyasi ve ahlaki tüm konular hakkında gözlemler yapıp bilgi toplamak ve bunları raporlar halinde sunmak zorundaydılar.

Bunun için Anadolu'da XIX. yüzyıl koşullarında halkın arasında yirmi beş, otuz, kırk hatta elli yıl yaşamak, bölgede konuşulan iki, üç bazen dört dili su gibi bilmek, Anadolu coğrafyasında at üstünde 100.000 kilometreden fazla

¹² Greene, 1859 yılından 1909 yılına kadar American Board'ın Türkiye'deki faaliyetlerini değerlendirdiğinde Protestan kiliselerin sayısı 40'tan 140 çıktığını vurguluyordu. Bunlara ilaveten 17 Yunan ve 19 Bulgar kilisesi vardı. Kilise cemaatinin sayısı ise 1,277'den 15,748'e ulaşmıştı. Kayıtlı Protestanların sayısı ise 7,000'den 54,000'e yükselmişti. İbadet, eğitim ve yardımlar için harcanan tutar ise yıllık 4,000 dolardan 128,273 dolara ulaşmıştı. 1859'da erkek ve kızlar için bir tane olan lise sayısı 52'ye yükselmişti. 1859'da Türkiye misyonunda hiç kolej yokken 1909'da Amerikan yönetimindeki kolejlerin sayısı 10'du. 50 yıllık bu misyoner çalışmasının sonucunda çoğunluğu Müslüman olan hastalar misyonerlerin hastanelerinde tedavi oluyor, gençler misyonerlerin okullarında yetişiyor ve milyonlarca kitle misyonerlerin kitaplarını ve süreli yayınlarını okuyordu. Greene, *Leavening The Levant*, p. 155.

¹³ Türkiye'de yaptığı görev yılı her bir yazıda biraz daha artmıştır. Kimi yazılarda 50 yıl, kimisinde 52 yıl, bazı yazılarda 53 yıl, bazılarında 54 yıl görev yaptığı ifade edilmiştir. "Messages from Mission Field", *Boston Daily Globe*, 15 May 1911, p. 3; "Regard Revolts Aid to Missions", *Indianapolis Star*, 9 March 1912, p. 7; "Does Not Fear Turks", *The Sun*, 5 November 1912, p. 5; "Turkey Needs Aid", *Detroit Free Press*, 8 February 1913, p. 5.

¹⁴ Nehemiah. *History of Bowdoin College*, p. 697. Gazetelerde yer alan ölüm ilanında Misyoner Greene'in kısa bir hayat hikayesi anlatıldıktan sonra Türkiye'deki 51 yıllık misyonerlik hayatının ardından 1910 yılında emekliye ayrıldığı, *Leavening the Levant* isimli kitabı yazdığı, Türkiye'deki Amerikan faaliyetlerine bir standart getirdiği yazılıydı. "Rev. Dr. Joseph K. Greene", *The New York Times*, 17 February 1917, p. 11.

Görüş

Akademik
Bakış

138

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

yol kat etmeyi bir ömre sığdırabilmek gerekirdi. Amerikalı misyonerlerin de yaptıkları tam olarak buydu. Özellikle kendilerinin de öncü misyonerler olarak kabul ettikleri misyonerler ömürlerinin tamamını bu uğurda harcamaktan çekinmediler. İlk adandan itibaren yerel dilleri öğrenmeye, İncil'in bu dillere çevirilerini yapmaya, özellikle kendilerine hedef olarak seçtikleri kitlelerle dostluk kurmaya, onları en ince sırlarına kadar tanımaya gayret ettiler. Bu tanıma safhasının hızlıca tamamlanmasından sonra gözlemleri sonucu elde ettikleri bilgileri değerlendirip ve bunları raporlar halinde merkezlerine sundular. ABCFM misyonerlerinin 1820-1881 yılları arasında bilimsel dergilere yazdıkları arkeolojiden, dilbiliminden, bitki örtüsünden, yerel örf ve adetlere kadar çok değişik konularda Osmanlı toplumuyla ilgili makaleleri mevcuttu. Aynı sürede misyonerlerce yayımlanan anı, gezi notları türünde de pek çok kitap vardı. Böylece misyonerler başta Amerikalılar olmak üzere Batı kamuoyunda görev yaptıkları ülkeler ve toplumlar hakkında olumlu ya da olumsuz yargıları ile bir imaj oluşturarak tanıtma vazifelerini de gerçekleştirmiş oluyorlardı¹⁵.

American Board misyoneri olarak Joseph Kingsbury Greene de tam yarım asır boyunca Osmanlı Devleti'nde bu çerçevede görev yaptı. 1859 yılında Türkiye'ye geldiğinde Joseph K. Greene henüz 25, eşi Elizabeth ise 28 yaşındaydı. İlk görev yeri olan İzmit'e geldiğinde onun da ilk işi yerel dilleri öğrenmek oldu. Kısa sürede Türkçe, Ermenice ve Yunanca öğrendiği gibi bu diller için birer İngilizce sözlük de hazırladı. Misyoner Greene İzmit, Bursa ve Manisa'da ikamet ettiği 10 yıl boyunca binlerce kilometre yol kat ederek bölgeyi tanımaya çalıştı. Yaptığı seyahatler vesilesiyle Osmanlı Devleti'nin etnik yapısını gözlemleme imkânı bulmuş, çeşitli milletlerden ve çeşitli sosyal sınıflardan birçok insanla tanışma fırsatı elde etmişti. Bunlardan en çok Ermenilerle vakit geçiren Greene, kendisine misyonerlik görevinde yardımcı olan bu Ermenilerden ise artık birer kardeş olarak bahsediyordu. Joseph K. Greene, Anadolu'daki bu görevlerinin ardından 26 yıl boyunca görev yapacağı İstanbul'a geldi. Bundan sonra devletin başkentinden bütün gelişmeleri takip etme imkânı buldu.

Greene görev yaptığı yarım asırlık süre boyunca büyük siyasi gelişmelere tanıklık etti. Kırım Savaşı'nın hemen sonrasında II. Meşrutiyetin ilanına kadar geçen süre zarfında iki savaş, iki kolera salgını, kıtlıklar, çok sayıda ve yıkıcı yangınlar görmüştü¹⁶. İmparatorlukta durumu gün gün tasvir eden seri mektuplar ile gelişmeleri American Board yönetimine bildiriyordu¹⁷. Misyonerlik hayatı boyunca sadece 1868, 1884 ve 1894 yıllarında olmak üzere 3 kez Amerika'ya gitti. Ancak bu ziyaretleri sırasında hiç boş durmadı, uzun yıllar Türkiye'de görev yapmış deneyimli bir misyoner sıfatıyla kiliselerde, kolej ve üniversitelerde, cemaat toplantılarında, yıllık misyoner toplantılarında Türkler ve Osmanlı Devleti ile ilgili sayısız konferanslar verdi, konuşmalar yaptı.

¹⁵ Kocabaşoğlu, *Anadolu'daki Amerika*, s. 166.

¹⁶ "A Half Century of Service", *The Missionary Herald*, Vol. CV, Number, 5, May 1909, p. 188.

¹⁷ "Turmoil in Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. CV. Number, 6, June 1909, p. 232.

Gazi

Akademik
Bakış
139
Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

ABC FM'nin üst düzey yöneticileri, din adamları ve siyasilerle görüştü. Bu görüşmelerinde Türkiye'deki gelişmelerden ve her türlü misyonerlik faaliyetlerinden bahsetme imkânı buldu¹⁸. Amerikalı misyoner emekli olup ülkesine döndüğünde artık 76 yaşındaydı fakat bu onu yine çalışmaktan alıkoymadı.

Misyoner Greene'in Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili Düşünceleri

Joseph K. Greene, American Board'a bağlı bir misyoner olarak Osmanlı Devleti'nde 51 yıl boyunca görev yaptı. Bu süre boyunca Abdülmecid, I. Abdülaziz, V. Murat ve II. Abdülhamid'in saltanat yıllarına şahitlik etti. 93 harbini, Osmanlı Devleti'nin topraklarını bir arada tutma çabalarını, meşrutî yönetimin iki kez ilan edilmesini¹⁹, 31 Mart ayaklanmasını ve Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesini, Trablusgarp Savaşı'nı devletin başkentinden izledi. Bütün bunları aktarıırken Hristiyan Batılı bir misyoner olmanın verdiği ruhu hep taşıdı. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki dört devlete karşı mücadele ettiği Balkan Savaşları sırasında Greene, artık memleketi Amerika'ya dönmüştü. Fakat bu onu "*Türkiye ve Balkan Savaşı*" isimli bir kitapçık yazmaktan ve Nisan 1913'te yayımlamaktan alıkoymamıştı. 51 yıl Osmanlı başkentinde hizmet etmiş bir Hristiyan misyonerin Osmanlı Devleti'ne ve halkına karşı gerçekten hissettiklerini göstermesi bakımından bu kitapçık dikkate şayandır. Zira American Board'ın emektar misyonerinin bu görüşleri Amerikan kamuoyunun zihinlerindeki Osmanlı ve Türk imajını şekillendiren faktörlerden biri olacaktır.

Joseph K. Greene "*Türkiye ve Balkan Savaşı*" isimli çalışmasına önce Osmanlı Devleti'ndeki Müslüman unsurları tanıtarak başlıyor ve bu unsurları üçe ayırıyordu. O'na göre Türk imparatorluğundaki Müslümanlar üç uzak ırktan oluşuyordu. Bunlardan ilki, her birinin başında bir şeyh bulunan ve birçok kabilenin birleşmesinden oluşan 5 milyon nüfuslu Arap Müslümanlarıydı. Müslüman Araplar Türklerle asla dost olmamışlar, Türkler ise Arapları yönetmenin en iyi yolunu bulmuş ve onları kendi kendilerinin yönetimine bırakmışlardı. İmparatorluğu teşkil eden ikinci topluluk ise Asya bölgesinde yaşayan Türk Müslümanlardı. Greene'e göre bu Türkler Tatar'dı ve aslen Asya'nın kurak bölgesi olan Tataristan ya da Türkmenistan'dan gelmişlerdi. 13. yüzyılın ortalarını-

¹⁸ Bugün Columbia Üniversitesi'ne bağlı The Burke Library Archives'da 1857-1917 yıllarını kapsayan "Joseph Kingsbury Greene Papers" adıyla toplam 10 kutu halinde bir arşiv bulunmaktadır. Üç seriye ayrılmış olan bu arşivde birinci seriyi Greene'in Türkiye'de iken tuttuğu ve kendi el yazısı ile yazdığı günlükler oluşturur. En büyük kısmı oluşturan bu seri toplam 8 kutudur. Seri içinde yer alan günlükler düzenli olarak günü gününe tutulmuşlardır. Buradaki görevi sırasında yaptığı seyahatler, verdiği konferanslar ve misyonerlik hizmetleri ile bilgilerin yanı sıra bunların tarihleri, yerleri hatta o günkü hava durumundan bile bahseder. Hatta tüm dünyadaki gelişmeleri bile aktarır. Örneğin Abraham Lincoln'un 1860 yılında başkan seçilmesi gibi. Günlüğü en son 28 Ocak 1917 tarihine aittir. İkinci seri 1859-1872 yılları arasındaki yazışmaları kapsar. Bir kutudur. American Board ile yaptığı yazışmalarıdır. Ayrıca gazete makaleleri de vardır. Son seri 1857-1909 yılları arasındaki dönemi kapsayan sözlük çalışmalar ve vaazlarıdır. İngilizce'den Ermenice ve Yunanca'ya olan bu sözlükleri 1859 yılında ilk görev yeri olan İzmit'te hazırlamaya başlamıştır.

http://library.columbia.edu/content/dam/libraryweb/libraries/burke/fa/mrl/ldpd_4492539.pdf

¹⁹ Joseph K. Greene, "A Bloodless Revolution", *The Missionary Herald*, Vol. LXXII, No. VIII, August 1876, p. 241-244.

Görüş

Akademik
Bakış

140

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

da Ertuğrul isimli liderlerinin önderliğinde bir Türk kabilesi, İstanbul'un 140 mil doğusundaki Söğüt, Bilecik'e yerleşmişlerdi. Ertuğrul'un ölümünden sonra tüm mal varlığı Osmanlı soyunun kurucusu olan oğlu Osman'a kalmıştı. Bu soy Türkiye'yi ara vermeden 600 yıl boyunca yönetecekti. Üçüncü grupta, çoğu ne Türk ne Arap olmayan, Balkanlardaki eski Hristiyanların soyundan gelen ve sayıları yaklaşık 2 milyonu bulan Avrupalı Müslümanlar vardı. Avrupa'daki Türk istilaları sırasında, yaklaşık 550 yıl önce, birçok Arnavut, Bosna Hersekli, Sırp ve Bulgar *"hayatlarını, mal varlıklarını ve şereflerini korumak için"* Müslüman olduklarını açıklamışlardı. Kendilerini Müslüman olarak kabul ettikten sonra bu kişiler galip Türklerle aynı hak ve hukuka tabii oldular ve yüzyıllarca eski Hristiyan kardeşleri üzerinde hâkimiyet kurdular. Avrupalı Müslümanların görünüşleri Asyalılar gibi değil Avrupalılar gibiydi.²⁰ Greene tıpkı diğer bazı Batılı yazar ve araştırmacıların düştüğü hataya düşerek Türkistan'da ve Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan tüm Türkleri Tatar olarak nitelendiriyordu. Balkanlardaki Türk fetihlerini de istila olarak adlandırıyor ve buradaki halkın Müslüman oluşunu hayatlarını kurtarmak şeklinde basitçe açıklıyordu.

Misyoner Greene bundan sonra Osmanlı tarihini de üç döneme ayırarak inceliyordu. Buna göre ilk dönem 150 yıl kadar süren Osmanlı Devleti'nin ilerleme ve büyüme dönemi idi. Başlangıçta 1000 atlıdan az sayıdaki Osmanoğulları zamanla gücünü arttırmış, 1299 yılında da İstanbul'un 60 mil doğusundaki İzmit'i ele geçirmişlerdi. 1326'da sayıları daha da artan Osmanoğulları, İstanbul'un 70 mil güneyindeki Bursa'yı ele geçirdi ve 39 yıl boyunca burayı kendilerine başkent yaptı. 1354 yılında, Çanakkale Boğazı'ndan Avrupa'ya adım atarak 1361'de Edirne'yi fethettiler ve bu şehir 88 yıl boyunca başkentleri oldu. 1389'da Balkanların Hristiyan halkı olan Sırp, Bosna, Hersek, Bulgarlar Sırp lider Lazar komutasında Türklere savaş açtı ve Kosova'da ağır bir yenilgi aldılar. 1448'de aynı Kosova ovasında Balkan ülkeleri büyük Macar lider Hunniades komutasında Türklere tekrar savaş açtılar ve tekrar kaybettiler. Bu savaş Balkan ülkelerinin Türklere karşı son birlikte savaşlarıydı. Sonunda, yavaş yavaş Anadolu ve Avrupa'da büyük Hristiyan topraklarını kendine katan Osmanlılar, doğunun mücevheri İstanbul'u 1453 yılında ele geçirdi. Greene Osmanlı beyliğinin bütün bu fetihlerini anlattıktan sonra İstanbul'un fethi ile ilgili olarak şöyle der: *"Başlangıcında ve ilerlemesinde çok yavaş olan Osmanoğullarının 1299'da İzmit'i alması ve ilerlemesinden sonra bile İstanbul'u almasının 150 yıl sürmesi çarpıcı bir gerçektir ve hatırlanması gerekir"*²¹. Greene Osmanlı Devleti'nin büyüme döneminin 150 yıl sürdüğünü söyleyerek bu büyüme ve ilerlemeyi yavaş bulmakta bu yüzden de İstanbul'un alınması hadisesini basit bir olay olarak göstermektedir.

İkinci dönem olarak Osmanlı Devleti'nin yükselişine yer veren Greene, bu dönemi 1453-1574 arası süren 121 yıllık Yükseliş devri olarak tarif etmiştir.

²⁰ Joseph K. Greene, "Turkey and Balkan War", *Envelope Series*, Vol. XVI, No:1, April, 1913, American Board of Commissioners for Foreign Missions, Boston: 1913, p. 3-4.

²¹ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 5.

Gazi

Akademik
Bakış

141

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

Bu süreçte, çok az yenilgiyle, birçok parlak zafer kazanan Osmanlı Devleti'nin sınırlarını Anadolu'nun tamamı, Suriye, Arabistan, Mısır, Trablusgarp, Tunus, Cezayir, Kırım ve Rusya'nın tüm güneyi, Avrupa Türkiye'si denilen Macaristan'ın büyük kısmı, Yunanistan ve Yunan Adaları ile genişlettiğini vurgulamıştır. Devletin gücünün doruk noktasına 1520-1574 yılları arasında Kanuni Sultan Süleyman ve oğlu II. Selim zamanında eriştiğini söyleyen Greene, 1529 Eylülünde, Sultan Süleyman'ın 250.000 asker ve 400 topla Viyana'ya saldırdığını ancak Hristiyan âleminin şansına Viyana'yı alamadığını ve kuşatmayı kaldırıp çekildiğini belirtir²². Joseph Greene burada bir soru sorarak Osmanlı ile ilgili düşüncelerini açıklamaya devam etmiştir. "*Peki, Türk ordularının bu gücünün sırrı neydi?*"

O'na göre, Osmanlıların sırrı ilk olarak şu gerçeğe dayanıyordu. İzmit'in fethinden sonraki süreçte Osmanlılar 12 muhteşem hanedan yetiştirmişti. Müslümanlık kavramıyla yetişen bu hanedanlar, kesin ve kimseye sorumluluğu olmayan despotlardı, aynı zamanda savaş alanında gözü pek ve yetenekli, yönetimde bilgi, fethettiği ülkelere karşı uzlaşmacı ve ticari anlaşmalarına sadıktılar. Bu hanedanlar topraklarının ciddi miktarını halkın kullanımına açtı, geri kalanlarını ise baş yöneticilerine verdi, diğer bir kısmını ise Muhammed'e inancın devamı için kullandı. Greene göre, önceki hanedanlar Hristiyan halktan ciddi şekilde faydalanmanın yolunu iyi biliyorlardı. Burada Hammer'den alıntı yaparak 1453'te İstanbul'un fethinden 1850'ye kadar olan 400 yıllık süreçte, vezirliğe erişen 48 önemli isimden 36'sının Hristiyan kökenli olduğunu sadece 12'sinin Türk kökenli olduğunu vurgulamıştır²³. Tüm ömrünü Hristiyanlık inancına adanmış bir misyonerin Osmanlı Devleti'nin başarısının sırrını devşirilen Hristiyanlarda görmesi herhalde çok şaşırtıcı olmasa gerekir.

Ancak görülüyor ki Greene bununla da yetinmeyecek ve işi biraz daha ileriye götürecektir. O'na göre Osmanlı Devleti'nin başarısındaki ikinci sır Hristiyan topluluklardan elde edilen ordulardır. Osmanlı'nın başarısındaki ikinci unsur ise, Hristiyan toplumların düzenli ordu kurmasından 100 yıl önce Osmanlılar düzenli bir ordu sahibiydi ve ilginç bir şekilde bu ordu Hristiyan kaynaklarından kurulmuştu. Greene'e göre 1330 yılı civarında Orhan Sultan'ın emriyle Hristiyan ailelerin parlak çocukları erken yaşlarda zor kullanarak alınıyor, çadırlarda eğitiliyor ve İslam'ın ilkeleri öğretiliyordu. Askerî eğitimlerinden sonra '*Yeniçeri*' isimli birliklere katılıyorlardı. Yeniçerinin anlamı '*Yeni Birlik*' demektir. İstanbul'un fethine kadar sayıları artan ve yaklaşık on bine ulaşan bu yeni birlikler, bundan sonra da sayıca oldukça arttı. Görüşlerini ispatlamak için Hammer'den de alıntılar yapan Greene; "*Türkler despotizmini Hristiyan kanından insanlarla tamamladı ve bu kurnaz yönetim sayesinde Hristiyan toplumlar kendi soyundan insanlarla kırıldı*" diyordu. Misyoner Greene, Osmanlı askeri kuvvetlerini izah etmeye devam ederek Türklerden oluşan atlı birliklere ise sipahi adının veril-

²² Greene, "Turkey and Balkan War", p. 6.

²³ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 6-7.

Görüş

Akademik
Bakış

142

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

diğini söylüyordu. Atlar ve piyadelerden oluşan birliklerin Osmanlı ordusunun belkemiğini oluşturduğunu vurguluyordu. Amerikalı misyonere göre Osmanlı ordusunun en önemli özelliği ise birlik içinde hareket etmeleri idi. Osmanlı ordusu tek bir varlık gibi hareket ediyordu ve çok çabuk yön değiştiriyordu. Bu birlik ayrıca çok iyi besleniyor, savaş ganimetleriyle ve toprakla ödüllendiriliyorlardı. Diğer yandan Avrupa orduları ise kölelerden oluşuyordu. Savaş ortamına alışık değillerdi ve birlik halinde hareket edemiyorlardı. Bundan dolayı Osmanlıların girdiği savaşların hemen hemen hepsini kazanması ve yeniçerilerin Avrupa ordularına korku salması Greene'e göre şaşırtıcı değildi²⁴.

Greene bundan sonra Osmanlı tarihinin üçüncü dönemine geçiyor ve 1574 tarihinden itibaren başlayan Osmanlı Devleti'nin gerilemesinden bahsediyordu. Avusturya ile olan çarpışmalarla başlayan kötüleşme, müzmin düşmanı Rusya'dan gelen bitmek bilmeyen saldırılar, taht kavgaları ve isyanlar sonucunda Türkler Macaristan, Kırım, Moldova, Romanya, Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan, Doğu Asya'nın büyük bölümü, Mısır, Tunus, Trablusgarp, Cezayir ve bazı Ege adalarından çekilmek zorunda kaldılar. 1800 yılından itibaren Avrupa'daki Osmanlı toprakları 169.000 mil kare ölçüsünde azalmıştı. Türklerin Avrupa'da kaybettikleri bu yerlerin nüfusu 19.000.000 ve 1878'den sonra Türklerde kalan Avrupa topraklarındaki nüfus ise 6.000.000'dü. Greene'e göre Osmanlı Devleti daha kötü kayıplardan İngiltere'nin üç farklı kez devreye girmesi ile kurtulmuştu²⁵. Joseph K. Greene burada "*Osmanlı'daki bu gerilemenin nedenleri nelerdir?*" diye soruyordu. Bu soruya verdiği cevapta ise 3 sebep sıralıyordu: İlk sebep Osmanlı hükümdarlarındaki yozlaşmaydı. 1574'ten beri, Yeniçerileri kaldıran Sultan II. Mahmut'un dışında önemli bir hükümdar gelmemişti. Önceleri veliahtlar itinalı bir eğitim görüyorlar, kendilerine verilen sivil ve askeri sorumluluklar sayesinde kapasite ve karakterlerini güçlendiriliyorlardı. Fakat daha sonra sultanların ihanet ve isyan korkusu ile çocuklarını geliştirebilecekleri bu tek ve eski yolu kaldırdıklarını vurgulayan Greene, veliahtların cariye ve kölelerle arkadaşlıklar kurup, lüks ve zevk ile güçten düştiklerini söylüyordu. Böylece devlet işlerine alışkın olmayan sultanlar olmuşlar, orduları yönetmeyi bırakıp, atalarının idareci yeteneklerini kaybetmişlerdi. Osmanlı Devleti'nin gerilemesinin ikinci nedeni ise, 17. yüzyılın başında yeniçerilerin bölgedeki Hristiyan ailelerden alınmasının bırakılması ve yeniçeriliğin babadan oğula geçmeye başlamasıdır. Bununla beraber ordunun gücü zayıflamış ve devamlı isyanları ile yeniçeriler artık halka ve yöneticilere karşı tehdit anlamına gelmeye başlamıştır. Gerilemenin üçüncü sebebi ise gayrimüslim toplumun Osmanlı'ya yardım etmeye eskisi kadar istekli olmamasıydı.

Burada Osmanlı hukuk sisteminden bahsetmeye başlayan Greene, Kuran'ın her İslam devletinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de kanunun kaynağı olduğunu ve Kuran'a göre hiçbir gayrimüslimin yönetici olma hakkı

²⁴ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 7-8.

²⁵ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 8-9.

Gazi

Akademik
Bakış

143

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

olmadığını vurguluyordu. O'na göre, Müslümanlarla gayrimüslimler haklar açısından eşit değillerdi. Türkler Hristiyan tebaaya kibir ve küçümseyerek bakıyorlar, onları birçok zorluk ve zulüm altında bırakıyorlardı. Böylece nüfusun yarısını dışlamış oluyorlardı. Hristiyan halkın güvenini kazanmak ve gönül bağı güvenceye almak için; Türkler Osmanlı hükümetinin temelini değiştirmeliydiler. Bu ise kısaca Osmanlı Devleti'nin İslam camiasından ayrılması demekti. İslam devleti temellerini değiştirmek ve vatandaşlık haklarının eşit olduğu modern bir toplum anlayışı oluşturmak ise imkânsız gibi gözükmekteydi. Misyoner Greene Türklerin İslamiyet'e girişine vurgu yaparak İslam dini barbar Türkler tarafından ilk kabul edildiğinde, bunun onlara büyük ve yeni fikirler verdiğini, onların dini yayma hevesini körüklediğini anlatıyordu. Ancak en başından beri geleneksel ibadetleri, ölümcül gelenekleri, kusurlu ahlak anlayışı, kibri ve fikri tembellikleri gerileme ve çöküşün tohumlarını ekmisti. Bunun sonuçlarının devlette ilerleme olmaması, evlerde kadınların aşağılanması, toplumda din ve ahlakın terk edilmesi, çekeşlilik dolayısıyla nikâhsız birliktelikler, kölelik ve suçlar şeklinde ortaya çıktığını iddia ediyordu²⁶.

Joseph K. Greene bundan sonra Osmanlı Devleti'nin bu gerilemeyi durdurmak için başvurduğu yenileşme çarelerine değiniyordu. Avrupalı güçlerin Osmanlı Devleti'ndeki Hristiyanların durumunu bahane ederek devletin içişlerine karışmalarını ise haklı gösteriyordu. Hatta yapılan müdahaleleri yetersiz buluyordu. Sultan III. Selim, II. Mahmut ve Sultan Mecid reform çalışmalarında bulunmuş ancak eşit vatandaşlık hakkı ve dini bağımsızlık vaadi veren fermanlar Müslümanların çoğunluğu tarafından hoş karşılanmamıştı. Bu yüzden de gerekli desteği alamamıştı. Avrupa'nın büyük güçleri, benzer şekilde, Türkiye'deki Hristiyan halkın durumunu düzeltmeye çalışıyordu, 1856 Paris ve 1878 Berlin Antlaşmaları ile Türk idarecilerin vaat ettiği reformları tanıyan ve emreden ülkeler bu reformların uygulamasını ise Türklerin kendisine bırakmıştı. Greene, Avrupalı güçlerin Türkiye'deki reformları garanti altına almak için birleştiklerini fakat asla içten bir çaba göstermediklerini söyleyerek eleştiriyordu²⁷. Greene'in buraya kadar Osmanlı Devleti ve Türkler ile ilgili olan görüşlerinde özellikle dini taassubun etkisini görmemek mümkün değildir. O'nun bu tavır eserin geri kalanında da hissedilmektedir.

Balkan Savaşları ve Türkiye

İkinci Meşrutiyet'in yahut "Hürriyetin" ilanı İmparatorluğun her yanında bütün halk tarafından büyük sevinç ve coşkunlukla karşılandı. 1908 devrimi Greene tarafından da yeni bir dönemin başlangıcı ve sevindirici bir olay olarak görülüyordu. "1908 Temmuzunda Genç Türkler tarafından gerçekleştirilen Türk devrimi, dünyayı şaşırttı ve memnun etti" diyen Greene, Türklerin en azından %20'sinin hükümetin değişmesini gerçekten istediğini vurguluyordu. O'na göre, Genç Türkler amaç-

²⁶ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 9-11.

²⁷ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 11.

Görüş

Akademik
Bakış

144

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

larını Müslümanlıktan değil de Hristiyan Avrupa ve Amerika'dan öğrendiği özgürlük, adalet, eşitlik ve kardeşlik gibi düşüncelerle şekillendirerek icraatlarına başlamışlardı. Zalim Sultan Hamid'i tahttan indirmişler, halkın oylarıyla seçilmiş çok sayıda Hristiyan'ın da içinde bulunduğu 280 kişiden oluşan bir parlamento kurmuşlardı. 40.000 sürgünü geri çağırarak, 30.000 casusu kovmuşlardı.

1909'daki Ermeni olaylarına değinmeksizin İttihat ve Terakki'nin uygulamalarına sahip çıkan Greene, İstanbul ve Adana'da katliam suçuyla birçok insanın ölüme mahkûm edildiğini, orduya Hristiyan asker alındığını, evlerde istediği dine göre ibadet etme hakkı tanındığını, insanlara toplum içine toplanma izni verilip, istediği yere seyahat özgürlüğü tanındığını, Müslüman öğrenciler için basın ve eğitim hakkı verildiğini anlatıyordu. Genç Türkler sadece Osmanlı hükümetinin despotik yönetim tarzını kaldırmamış, ayrıca Osmanlı halkına eşit vatandaşlık hakkı da tanımıştı. Bu girişimleri yaparken şeyhülislamdan da fetva alındığını belirten Greene fetvaya göre Kuran'ın doğru yorumlandığı takdirde İslam'ın kutsal kurallarının anayasal bir hükümete ve modern bir topluma karşı olmadığı belirtmiştir. Bu fetva Greene'e göre Müslüman gelenekleri ve uygulamaları ile uyum içinde değildi fakat son derece manidardı.

İstanbul gazetelerinin Müslüman halkı bu yeni hareketin Kuran'ın öğretileriyle uyum içinde olduğuna iknaya çalıştıklarını söyleyen Greene, Tanin Gazetesi'nin yaptığı açıklamalara yer veriyordu: "*Avrupa'nın sempatisini kazanmazsak bir ülke olarak fazla yaşayamayız ve Avrupaî yönetim tarzını benimsemedikçe de Avrupa'nın sempatisini kazanamayız*". Greene'e göre ne yazık ki büyük umutlarla başlayan bu hareket gerçekten deneyimli, yetenekli, özverili ve vatansever liderler yetiştirmekte başarısız oldu. Genç Türkler eski ve geleneksel Müslüman duygusunu küstürmemek için Türkiye'deki tüm farklı insanları din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin tek bir Osmanlı halkı olarak birleştirmek istedi ve böylece en samimi destekçilerini kendilerinden uzaklaştırdılar²⁸. Greene "en samimi destekçiler" diyerek Avrupa hükümetlerini ve kamuoyunu kastediyor olmalıdır.

Ancak Joseph K. Greene'in vurguladığı gibi meşrutiyetle gelen bu sevinç, heyecan ve ümit dönemi uzun sürmedi. Çok kısa zaman içerisinde iç ve dış politikada bazı olumsuz gelişmeler görülmeye başladı. Greene, Balkan Savaşları öncesinde İttihat Terakki yönetimini oldukça sıkıntılı durumlara sokan bu gelişmelere de değiniyordu. Yeni hükümetin bundan sonraki zamanını çoğunlukla dış meselelerin- Avusturya'nın Bosna ve Hersek'i topraklarına katması, Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmesi, Girit'in Yunanistan'la birleşme çabaları ve İtalya'nın Trablusgarb'ı işgal etmesi gibi - meşgul ettiğini anlatıyordu. O'na göre, içerde hayalî planlarını uygulamaya çalışan dışarıda ise bu tarz sorunlarla boğuşan Genç Türkler, dâhili reformlarla özellikle Makedonya'da insanları ikna etmeyi başaramadı. Berlin Antlaşması'nda yer alan büyük Avrupa devletleri özellikle Makedonya'da reformlar için diretti ancak ilginçtir ki yine bu

²⁸ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 12-13.

gazi

reformların yaptırımını Osmanlı hükümetine bıraktılar. Ancak Greene'e göre ne Sultan Hamid ne de yeni hükümet Makedonya'daki ciddi sorunu çözmek için bu altın fırsatı değerlendiremedi. Bölgedeki 600.000 Bulgar, 400.000 Sırp, 400.000 Müslüman ve 300.000 Yunan yıllarca etnik ve dinî çatışmalarda bulundular. Bulgar, Yunan ve Sırp'lardan oluşan devrimci gruplar, insanlara zarar vermeye, onları soymaya ve öldürmeye başladılar²⁹.

İkinci Meşrutiyet'in ilanı Bulgaristan'ın istiklaliyle, Bosna Hersek'in Avusturya tarafından ilhakına fırsat teşkil ettiği gibi, Avusturya'nın Bosna Hersek'i ilhak etmesi de İtalya'nın Trablusgarp ve Bingazi ile Oniki adayı işgal etmesine yol açmıştı. Devletin bir taraftan Trablusgarp bir taraftan da Arnavutluk isyanıyla meşgul olması ve Rusya'nın kışkırtması üzerine Balkan Devletleri Rumeli'yi paylaşmak üzere harekete geçmişlerdir. Ancak Joseph K. Greene'e göre Balkan Devletleri'nin Osmanlı'ya karşı harekete geçmelerini gerektiren bir sebep yoktu. O'na göre Dört Balkan devletinin bu durumdan çıkarı, gizli birlikler oluşturmak ve Türkiye'ye karşı savaş ilan etmektir. Bu devletlerden Karadağ, birçok defa Türkler tarafından istila edilmiş fakat daima özgürlüğünü kurtarmıştı. Yunanistan, 8 yıldır bağımsızdı. Sırbistan ve Bulgaristan 1878 Berlin Antlaşması'ndan beri Türk hâkimiyetinden tamamen bağımsızlardı. Sonuç olarak, Greene'e göre bu devletlerin son yıllarda Türkiye'ye karşı özel bir şikâyeti yoktu³⁰. "*Peki, o zaman savaşın sebepleri nelerdi?*"

Joseph K. Greene'e göre Balkan Birliği'ni oluşturan devletlerin üç nedeni vardı: Birincisi, eski zulümlerin acısı Yunan ve Slavların hafızalarından silinmemişti. Yüzyılların baskısı, Türklerin adaletsizlik ve kibirleri hiç bitmemiş nefreti kışkırttı. Bu şartlar altında intikam tatlıydı. Sonuç olarak, Balkan devletleri ve insanları kendi hükümetlerini kurduklarından beri, kılıçlarını keskinleştiriyor ve geçmişin intikamını almak için hazırlanıyorlardı. Greene'e göre ikinci sebep, Balkan uluslarının durumunu iyileştirmekti. Balkan ulusları, Türklerin yönetimindeyken kendi dindaşlarına karşı anlayışla hareket etmişlerdi. Balkan devletlerinin kralları savaş bildirgesinde kendi yurttaşlarını baskılardan korumak için harekete geçtiklerini öne sürmüşlerdi. O'na göre bu doğrudu ancak bütün gerçek bu değildi. Gerçekte, Makedonyalı Bulgarlar, Sırp'lar ve Rum'lar kendi aralarında bir anlaşmaya varmışlardı. Hepsisi kötü durumlarını iyileştirmek istiyordu. Sorumluluğu bölüştürmek zordu, fakat iktidardaki Türklerle ilişkili bütün partilerin suçlandığı da çok açıktı. Otorite onların elindeydi ve başlıca sorumluluk onlarını. Amerikalı misyoner üçüncü sebep olarak, Balkan birliği devletlerinin sınırlarını genişletmek konusunda tutkulu arzulara sahip olduklarını söylüyordu. Ortaçağda Bulgarlar ve Sırp'lar yönetiliyordu, sonrasında bütün Balkan yarımadası. Bu insanlar eski zafer ve hatıralarına değer veriyorlardı. Karadağ ve Yunanlılar da doğal olarak etnik ve ticari çıkarları için

²⁹ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 13-14.

³⁰ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 14.

sınırlarını genişletmek arzusundaydılar³¹. Kısacası, savaşın oluşumu esnasında bütün gerekçeler Türkleri Avrupa'dan atmak ve Balkanları Balkan devletleri arasında bölmek etrafında toplanmıştı.

Balkan ittifakı Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ devletleri arasında gerçekleştirildi. Balkanlarda daha fazla büyümek arzusundaki Karadağ'ın 8 Ekim 1912 günü savaş ilan etmesiyle başlayan Birinci Balkan Savaşı, 30 Mayıs 1913 tarihine kadar tam 7 ay 23 gün sürecekti. Greene göre; "Savaş kısa ve belirleyiciydi." Ayrıca "Balkan birliği devletlerinin başarısı tüm dünyayı şaşırtmıştı". Misyoner Greene, bundan sonra Balkan devletlerinin başarısının sınırlarını anlatıyordu. "Peki, bu başarının sebepleri nelerdi?" Açıkçası başarı ırklar arasındaki farklılıklar değildi, savaş kabiliyetleri dolayısıyla Türkler ile Balkan devletleri birbirine denkti. Bağımsızlıklarına kavuşur kavuşmaz elde ettikleri fırsatla Balkan devletleri bir ilerleme dönemine girerken, "dinleri tarafından zincirlenen Türkler" yarışta geri kalmışlardı.

Greene Balkan Savaşı öncesinde Türklerin uyarılmış olmalarına rağmen, hem Balkan devletlerinin birlikte hareket etmelerini hem de hızlı bir şekilde savaş kararı almalarını beklemediğini söylüyordu. Türkiye düşmanları arasındaki bölünmelerden her zaman fayda sağlamış bu savaş sırasında da Bulgar ve Yunan gibi eski düşmanların bir araya gelebileceklerine inanmamıştı. Yine, Türk ordusu Anadolu köylülerinin büyük kısmını askere çağırmış ancak uzaklık ve demiryolu yetersizliğinden dolayı bu kolay olmamıştı. Daha savaşın başında Osmanlı Devleti'nin takındığı bu tutum nedeniyle savaşı kaybettiğini söyleyen Greene bununla ilgili hükümeti de eleştiriyordu. Genç Türklerin, kılıçla iktidara geldiklerini ve güçlerini devam ettirmek için de kılıçlarına güvendiklerini vurgulayarak, İttihat ve Terakki'nin güvenmediği yaşlı subayların yerine güvendiği genç subayları getirerek orduyu yeniden düzenlediğini ancak bu genç subayların sayısının çok az olduğunu söylüyordu. Yetenek ve deneyimden yoksun olan bu subayların çok ciddi bir eksikliği daha olduğunu, onun da Türk köylü askerlerinin hiç inisiyatif kullanma becerilerinin bulunmadığını, her şeyin liderlerine bağlı olduğunu iddia ediyordu. Türkler aceleci davranarak seferberlik ve levazım düzenlemelerinde yetersiz kalmışlardı. Sonuçta Greene'in de defaatle belirttiği gibi Türk askerleri aç kalarak birçoğu hayatını kaybetmiş³².

Ekim 1912 sonunda Türk kuvvetlerinin Makedonya'da Balkan devletleri karşısında hezimeye uğradığını söyleyen Greene, Balkan devletleri açısından bunun büyük bir başarı olduğunu anlatmaktadır. O, Balkan devletlerinin bu başarısını birlik halinde savaşmalarına bağlıyordu. Türk savunması her tarafta mağlup olmuştu. Karadağ 8 Ekim'de, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan 17 Ekim'de savaş ilan etmişlerdi. Greene savaş sırasında devletlerin asker ve silah gücünden de bahsetmiştir. Balkan devletlerinin 550,000 asker

³¹ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 14-15.

³² Greene, "Turkey and Balkan War", p. 15-16.

Gazi

Akademik
Bakış

147

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

ve 1,700 silah ile Türkiye'nin ise aynı miktarda asker ve 1,000 silah ile savaşa katıldığını belirtiyordu. Balkan devletleri arasında iyi bir uzlaşma vardı ve her devlet kalıcı olarak zapt etmek istediği yere ordusunu göndermişti. Trakya'da Sırp Bulgaristan'a destek vermiş, Makedonya'da Sırp ve Bulgarlar birlikte savaşmışlardı. Hareketin hızı ve Balkan ordularının başarısı fevkalade olarak nitelendiren Greene, büyük ve kanlı savaşlarda eşit oranda galip olduklarını ve hiç ciddi bir bozguna uğramadıklarını söyleyerek Balkan birliği ordularını yere göğe sığdıramamaktadır.

Joseph K. Greene, Balkan devletlerinin ordularını ve bu orduların başarılarını ise teker teker anlatmıştır. Önceliği Bulgar ordusu ve komutanı Savoff'a verir. General Savoff'un emrindeki Bulgarlar Belçika ve Rusya'daki askeri okullarda eğitim görmüşlerdi. Ona göre, kayda değer tecrübesi olmasına rağmen komutan Savoff, 235,000 askeri idare etmedeki yeteneğini ve strateji geliştirme konusundaki kabiliyetini göstermişti. Trakya'da asıl Bulgar ordusunu Türk ordusuna karşı yönetmiş, Edirne'yi kuşatması ve istihkâmları düşürmesi için büyük bir güç ayırmıştır. Gizlice ordusunun büyük bir kısmını Edirne'nin doğusuna taşıyarak Kırkkilise ve Lüleburgaz savaşlarında Türkleri bozguna uğratmıştır. Edirne ve İstanbul arasındaki demiryollarını işgal etmiş, böylece Türklerin destek kuvvetlerini Edirne ve Makedonya'ya göndermelerini engellemiştir. Greene'e göre Bulgar komutanın bu büyük başarısı sadece bir ay içerisinde oldu. Edirne hala direniyordu fakat bütün Trakya bölgesi İstanbul sınırından Çanakkale çizgisine kadar esasen Bulgarların mülkünde idi. Türkler hala İstanbul'un gerisinde cesurca dövüşüyorlardı fakat hücumla geçecek güçleri yoktu. Ekimin başlarında barış görüşmeleri başlamıştı.

Sırp, Yunan ve Karadağ ordularından ise şu şekilde bahsediyordu. Sırp prensliği tarafından görevlendirilen Sırp ordusu, önemli zaferler kazandı. Bu suretle, Türklerin elinde olan eski Sırbistan'ı ele geçirdiler. Sırbistan'ın eski başkenti Üsküp'e muzaffer olarak girdiler. Makedonya'daki Türk başkenti olan Manastır'ı ele geçirdiler. Böylece Sırp, Balkan müttefiklerinin iki büyük yenilgisinin intikamını Kosova ovasında aldılar. Yunan prensliği komutasındaki Yunan ordusu, Makedonya'nın en önemli limanı ve ticari başkenti olan Selanik'i işgal etti, uzun ve şiddetli mücadelelerden sonra ise Yanya'yı ele geçirdi. Karadağlılar önemli birçok yeri ele geçirerek topraklarını genişlettiler. Şimdi ise en önemli amaçları güney sınırlarının savunması için İşkodra'yı güvence altına almaktı³³.

Joseph K. Greene, Balkan devletlerinin Türklere karşı kazandığı zaferleri ise anlata anlata bitiremiyordu. O'na göre dört Balkan devleti bu zaferleri, Türklerin büyük orduları karşısında kazanmışlardı. Bütün bunlar, hızlı hareket, operasyonlarının gizliliği, komutanların üstün stratejileri, askerlerin cesaret ve dayanıklılıkları, organizasyon ve disiplinlerinin mükemmel olması ve üstün

³³ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 18.

Görüş

topçu güçleri sayesinde oldu. Bu zaferler Türklerin eski kölelerinin üstünlüklerini ispat etmiş, eski sahiplerine daha önce görmediği bir yenilgi tattırılmış ve Türklere özgürlüğün neler yaptırabileceğini göstermişti. Daha önceki savaşlarda Türkler büyük Avrupa ordularına karşı savaşmışlardı, ancak şimdi Türkler reaya veya köle olarak hor gördükleri kişilere yenilmişlerdi³⁴.

Balkan uluslarının kazandıkları bu başarılarla birlikte kayıpları da vardı. Amerikalı misyoner bu kayıplar için de üzüntüsünü belirtmekten geri durmuyordu: *"Ne yazık ki Balkan devletleri bu zaferlerinin bedelini ölen ve yaralanan 100,000 asker ile yetim ve öksüzlerin gözyaşları ve de büyük maddi kayıplarla ödedi"*. Türklerin kayıp ve ızdırabının daha fazla olduğunu söyleyerek barış zamanına kadar Türklerin 200,000 kişi kaybettiğinin tahmin edildiğini belirtiyordu. O'na göre iki taraf arasındaki en büyük fark ise Balkan halkı zaman içinde kayıplarını telafi etmeyi başarmış fakat Türklerin büyük kısmı için bu kayıplar nihai ve telafi edilemez olmuştur³⁵. Türklerin kayıplarından ancak bu suretle bahseden misyoner Greene, bölgedeki Müslüman halka yönelik gerçekleştirilen katliamlardan ise hiç bahsetmemektedir³⁶.

500 yıl önce ordularını takip eden göçmen Türklerin büyükbaş hayvanları ve gıcırdayan at arabaları ile Avrupa'ya geldiklerini söyleyen Misyoner Greene, ancak son haftalarda Trakya'daki Türk köylülerinin tıpkı atalarının Avrupa'ya geldiği gibi aynı şekilde bu kez de İstanbul üzerinden Anadolu'ya doğru geri döndüklerini anlatır. Ve şöyle der: *"İstanbul'dan bir gözlemci arkadaş olarak bunun anlamı, Avrupa topraklarında geçen 500 yıllık hayat Asyalıları medeniyet ölçeğinde fark edilebilecek bir seviyede bile etkilememiştir. Onlar Avrupa'daydılar ama onun bir parçası değillerdi, Trakya'daki Bulgar ordusunun baskısıyla dünyevi eşyalarını da alarak Asya'ya geri döndüler"*. Bundan sonra yine Hristiyan bir misyoner olarak bu durumu Türklerin Müslüman oluşlarına bağlar. Değişmeyen tek durumun dinlerinin karakterleri olduğunu söyleyen Greene yukarıda söylediklerini unutturmasına Türklerin Asya'ya geri dönmelerinin Balkan ordularının zorlaması ile değil, İslam'dan başka yönetimin altında yaşamak istememelerinden kaynaklandığını anlatır.

³⁴ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 18-19.

³⁵ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 19.

³⁶ Balkan Harbi esnasında Bulgarlar, önce kendi topraklarında yaşayan Müslümanları katletmişler, fakat bununla da yetinmeyerek daha sonra ele geçirdikleri Makedonya, Batı Trakya ve Doğu Trakya'da yaşayan yerleşik Müslümanları ve buralara sığınan muhacirleri ayırım yapmadan katletmeye devam etmişlerdir. Ünlü Fransız savaş muhabiri Georges Remond eserinde Balkan Savaşı esnasında 1912 Ekim'inden 1913 Mayıs'ına kadar geçen sürede Kırklareli, Lüleburgaz, Vize ve Çatalca'da Bulgarlarla yapılan savaşlarda gördüklerini, duyduklarını ve hissettiklerini yazarken şöyle diyor: *"Yine de gerçek dehşeti, cehennem kapılarından birkaç defa girmiş çıkmış bir ressam bile tasvir edemez"*. (Georges Remond, *Mağluplarla Beraber, Bir Fransız Gazetecinin Balkan Harbi İzlenimleri*, Çev: Hasan Cevdet, Profil Yayıncılık, İstanbul: 2007, s. 54.) Özellikle Bulgar çetelerinin bölgedeki Türk halkına yaptığı bu zulümler ve katliamlar yabancı devletlerin belgelerinde, konsolosluk raporlarında, Batılı gazetecilerin haberlerinde ve hatıralarında çokça yer almasına rağmen Greene'in bu konuya hiç değinmemesi dikkat çekicidir. Onun için adeta tek mühim husus vardır, o da artık Türklerin Balkanlardan dolayısıyla da Avrupa'dan çıkarılmış olmalarıdır.

En son 27 Kasım'da İstanbul'dan bildirildiğine göre, 107,000 fakir insan İstanbul'u geçmiş ve 100,000'den fazlası ise yollardadır. İstanbul'da ikamet eden Avrupalı ve Amerikalıların bu fakir insanlara büyük bir sempati gösterdiklerini, gece gündüz onların acılarını dindirmek için çalıştıklarını ise memnuniyetle anlatır.

Amerikalı Misyonerin bir "Şark Meselesi" taraftarı olduğu ise aşağıdaki satırlardan anlaşılmaktadır: *"Şu soruyu sormak yerinde olacaktır, Şark Meselesi, Balkan yarımadası ile ilgili olduğu kadarıyla bu savaşla birlikte sonunda karara bağlandı mı? Sorunun cevabı ise insanoğlu bencil milli çıkarları tarafından kontrol edildiği sürece tarihte son yoktur. Ne yazık ki, barış görüşmeleri başarısız oldu ve bu düşmanlıklar devam etti. Umalım ki Türkler kaçınılmaz olanı kabul etsin ve tüm taraflar en az bir nesil sürecek şekilde bir barışta anlaşsın."* Joseph K. Greene Türklerin artık bu yenilgiyi kabul ederek Balkanlardan çekilmesinin en doğrusu olduğuna inanmakta ve bunu bir kez daha vurgulamaktadır.

Greene *"Balkanlarda barışın devamlılığı için bazı şeylerin elzem olduğunu"* söyledikten sonra bunları sıralamıştır³⁷. Öncelikle, İstanbul'daki 600,000 kadar Türk en azından şimdilik Trakya'nın küçük bir bölümünde ve bu şehirde bırakılmalıdır. Ancak O'na göre Boğazların yönetimi büyük güçlere verilmelidir. İkinci olarak, Balkan yarımadasındaki Türk hâkimiyeti son bulmalıdır. Türkler, gayrimüslim halkı yönetme konusunda adil ve tarafsız olmadıklarını göstermişlerdir. Greene'e göre, Türkler yiğit ve kabiliyetli bir ırktır, tıpkı Slavlar ve diğer Avrupalı halklar gibi takdire şayan niteliklere sahiptirler. Onların Asya ve Avrupa'daki toprakları emsalsizdir. Ancak Türkler binlerce yıldır İslam'ın mutlak etkisi altında kalmışlardır İslamiyet ise sadece dinî alanda değil siyasi ve dünyevi anlamda bir başarısızlık olduğunu ispatlamıştır. O'na göre bu basit bir tarih dersidir.

Joseph K. Greene, Balkanlarda barışın devamlılığı için gerekli şartları sıralamaya devam eder. Üçüncüsü, Avusturya'yı Makedonya üzerinde demiryolu hattının güvenliğini sağlamak ve Selanik limanına sahip olmak hırsından vazgeçirmek gerekir. Dördüncüsü, Sırbistan'ın Adriyatik denizine çıkışına izin verilmeli ve Arnavutluk'ta egemenlik tecrübesi olmaksızın bölgenin kuzeyine demiryolu yapma hakkının olmadığı kendisine kabul ettirilmelidir. Beşincisi, bir Arnavut ya da Avrupalı bir prensin yönetiminde Arnavutluk'un özerk bir devlet olduğu kabul edilmelidir. Müslüman, Ortodoks veya Katolik de olsalar Arnavutların hepsi bir ırk, dil ve geleneğe sahiptir ve hepsi özgür, bağımsız bir yönetimi hak etmektedirler. Altıncısı, Yunanlılara, Epir ve Girit'te dahil olmak üzere Makedonya ve Arnavutluk sınırına kadar topraklarını genişletmesine izin verilmelidir. Yedincisi, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ 1878 Berlin Antlaşması ile Türk idaresine bırakılan Balkan yarımadasının bir kısmı özellikle Arnavutluk'un kendi aralarında paylaşılması için iddialarını kanıtlamalıdır.

³⁷ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 20.

Bu suretle, Balkan devletlerinin toprakları büyük ölçüde artacak ve her bir devlet Adriyatik ya da Ege denizinde en az bir limana sahip olacaklardı. Greene'e göre en zor mesele ise Makedonya meselesinin çözümüdür. Yunanistan ve Balkan devletleri bölgenin tamamını kendi aralarında paylaşmak arzusundadırlar fakat bölgede yaşayan farklı topluluklar ve kendileri için tatmin edici bir çözüm üzerinde anlaşabilecekleri şüphelidir. Tek mutlu çözüm başkent Selanik olmak üzere Makedonya'yı Avrupalı bir idarecinin yönetimi altında otonom bir devlet haline getirmektir³⁸.

Greene'in de belirttiği gibi, Türklerin Balkanlardan dolayısıyla da Avrupa'dan çıkarılmış olmaları ile Şark Meselesi sona ermez. Bilakis Şark Meselesinin yalnızca bir safhası tamamlanmış olur. Bundan sonraki hedef Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu başkent İstanbul ve boğazlar olmak üzere diğer topraklardır. Amerikalı misyonerin bundan sonraki açıklamaları da bu iddialarını doğrular niteliktedir. Zira O'na göre Balkan Savaşı, Türkiye Avrupası olarak bilinen haritayı fazlasıyla değiştirmiş fakat başkent İstanbul ile birlikte Anadolu'nun en zengin ve en güzel toprakları yine Türklerle kalmıştır. Greene, bundan sonra Balkan Savaşı dolayısıyla Türk hükümetinin ve halkının alması gerektiğini düşündüğünü dersler üzerinde durmaktadır. *"Avrupa'daki bütün topraklarını kaybederek küçük düşmek, kaynaklarının büyük bir çoğunluğundan mahrum kalmak, anayasal bir hükümet düzenine geçme ümitlerindeki artış gibi bu mühim değişikliklerden hangisi Türkleri etkileyebilecekti? Ben inanıyorum ki sonuç iyi olacak. Bir Türk atasözü der ki: 'Bükemediğin eli öpüp başına koyacaksın', bunun anlamı kismete, kadere, Tanrının iradesine boyun eğmektir. Bu azap şiddetli oldu, fakat Türkler bunu hak ettiklerini iyi biliyorlardı"³⁹*. Amerikalı misyoner Greene'e göre Türklerin bükemedikleri bu el Hristiyan Batı'nın eli olmalıdır. Türklerin bu şiddetli azabı hak etmelerini düşünmesi ise muhtemelen Müslüman olmaları dolayısıyladır.

Joseph K. Greene düşüncelerine destek olarak 13 Kasım 1912 tarihinde İstanbul'daki Türk gazetelerinde yayınlanan Prens Sabahattin tarafından yazılmış açık bir mektubu gösterir. Mektuptan Prens Sabahattin'in sözlerini aktarır: *'Efendim, acı ama gerçek şu ki bunu kendimize itiraf etmeliyiz, bizim en büyük düşmanlarımız ne İtalya, ne Avrupa, ne de Balkanlar. Bizim en büyük düşmanımız kendimiziz. Kötülüğün yuvası bizim kendi özel hayatımızda.'* Prens Sabahattin'in bu ifade ile Sultan'ı işaret ettiğini ve bunun Türk gazetelerinde yayınlanmasının ise Türk düşüncesinde gerçekleşen değişimin göstergesi olduğunu vurgular. Amerikalı misyonere göre kalplerde büyük bir arayış vardı ve pek çok Türk'ün içine şu düşünce işlemişti, geçmişte Kuran'dan gelen kutsal hukuk kuralları ne şekilde yorumlanırsa yorumlansın, şimdi Hristiyan tebaayla ve Avrupalılarla olan münasebetlerde Avrupa teamüllerini uygulanmak zorunludur. Türkler artık çevreleri tarafından engellendiklerini, Hristiyanların kendilerini çoktan geçtiğini ve tek

³⁸ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 21-22.

³⁹ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 22-23.

Gazi

Akademik
Bakış

151

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

alternatiflerinin yönetim ya da mağlubiyet anlayışlarında değişiklik yapmak olduğunu biliyorlardı⁴⁰. Amerikalı misyoner Türk yöneticilerin reformların ölüm kalım meselesi olduğunu kavramalarından çok memnundu. Bu yüzden hem misyonerlerin hem de Türkiye'deki liberal düşünceli yabancıların "TÜRKLERE İKİNCİ BİR ŞANS VERİN" dediklerini büyük harflerle vurgulamıştır.

Hatta Greene savaş sonunda Türk askerinin geri çekilmesinden sonra imparatorluğun geri kalanındaki Hristiyanlar için endişelenmesine gerek olmadığını belirtir. "*Savaşın bitiminde yüz binlerce Türk askeri Anadolu'ya döndüğünde orada tehlike olacak mı? Hiç sanmam. Fakir köylü askerler sadece evlerine ve köylerine döndükleri için mutlu olurlar. Yenilgiden aklı başına gelmiş ve gâvur olarak küçümsedikleri Balkan Hristiyanlarına saygı duyarak geri döneceklerdir.*" Hatta öylesine bir iyimserlik takınır ki savaş suçlusuzluğu olarak hapiste olan binlerce Türk, döndüklerinde kendilerine nezaketle davranıldığını, hasta ve yaralı askerler ise yetenekli Hristiyan doktorlar ve hemşireler tarafından kendilerine nasıl iyi bakıldığını anlatacaklardır. "*Tanrının sabanının Türk topraklarında çok derine indiğini, günah ve kusurların güçlü etkisinin Türklerin zihninde yer ettiğini*" iddia eden Greene, muazzam gerçeğin, dünün eski köleleri olan Hristiyanların İslam orduları üzerinde galip gelmeleri olduğunu bir kez daha vurgular⁴¹. Amerikalı misyoner Joseph K. Greene, "*Türkiye ve Balkan Savaşı*" isimli yazısını American Board'a bağlı Hristiyan misyonerlerin Türkiye'deki faaliyetlerinin ne kadar yerinde olduğuna dair açıklamaları ile sonlandırır.

Sonuç

Joseph K. Greene, 25 yaşında geldiği Türkiye'de 51 yıl misyonerlik hizmetini yürüttükten sonra 76 yaşında emekliye ayrılarak ülkesine dönmüş Protestan bir misyonerdi. Bu kadar uzun yıllar Osmanlı ülkesinde yaşamış olmasına rağmen Greene, hiçbir zaman Amerikalı bir Protestan misyoner olduğunu unutmadı. İsa ve havarilerinin öğretileri onun yemeği ve suyu gibi, hatta ondan daha fazlası idi⁴². Farklı ırk ve dine mensup insanların bir arada toplandığı Osmanlı tebaasına bakışında da onun Hristiyanlığa olan bu sevgisi baskındı. Hristiyan tebaa ne olursa olsun onun için bir kardeşti, Türkler ne kadar iyi olurlarsa olsunlar düşmanlardı. Türkler yiğit ve kabiliyetli bir ırktı ancak ne yazık ki Müslümanlardı. Bu yüzden Türklere, Osmanlı Devleti ve Osmanlı tarihine, devletin tüm siyasi gelişmelerine, Osmanlı tebaasındaki sosyal münasebetlere, hukuki statülere ve düzenlemelere hatta ekonomik yapıya Hristiyan misyoner gözlüğüyle bakmaktan hiçbir zaman vazgeçmedi. O'na göre Osmanlı Devleti'nin başarısında ve yükselişindeki en büyük sır Hristiyan tebaanın kabiliyeti idi. Devletin gerileme sebebi ise artık gayrimüslim toplumun devlete yardım etmeye

⁴⁰ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 23.

⁴¹ Greene, "Turkey and Balkan War", p. 25.

⁴² George F. Herrick, "Joseph K. Greene, D. D.", *The Missionary Herald*, Vol. CXIII, No. 4, April 1917, p. 169-170.

istekli olmamasıydı. Amerikalı misyonere göre Müslüman Türkler, Hristiyan tebaaya daima kibir ve küçümseyerek bakmışlar ve onları birçok zorluk ve zulüm altında bırakmışlardı. Bunun sonucu olarak da büyük Avrupa ordularına karşı bir zamanlar başarıyla savaşan Türkler şimdi Balkan Savaşı ile reaya veya köle olarak hor gördükleri Hristiyan tebaasına yenilmiş, böylece layık oldukları gibi Balkanlardan dolayısıyla da Avrupa'dan çıkarılmışlardı. Joseph K. Greene, gerek Türkiye'de gerekse Amerika'da verdiği sayısız konferans ve vaazlarında, gazete ve süreli dergilere gönderdiği makale ve yazılarında, ABCFM'nin merkezine gönderdiği raporlarında, misyonerlerin yıllık toplantılarında, Board'un üst düzey yöneticileri ve Amerikalı siyasetçilerle yaptığı görüşmelerinde hep bu "Müslüman Türk" imajını işledi.

Kaynaklar

- "A Half Century of Service", *The Missionary Herald*, Vol. CV, No. 5, May 1909, p. 188.
- "A Talk on Turkey: Some Views of Christinity's Spread in the Ottoman Empire", *Detroit Free Press*, 8 May 1886, p. 4.
- "Does Not Fear Turks", *The Sun*, 5 November 1912, p. 5.
- "From Boston", *The New York Times*, 30 January 1895, p. 5.
- "International Sunday School Lesson", *Detroit Free Press*, 15 June 1895, p. 7.
- "Meetings", *Boston Daily Globe*, 15 August 1894, p. 6.
- "Messages from Mission Field", *Boston Daily Globe*, 15 May 1911, p. 3.
- "Minnesota and Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. LXV, May. 1869, No. V., p. 177.
- "Missionaries in Turkey: Rev. J. K. Greene Tells of the Difficulties that Beset Them", *Detroit Free Press*, 17 June 1895, p. 5.
- "Olivet College", *Detroit Free Press*, 9 June 1895, p. 23.
- "Olivet Decorated in Honor of the Event", *Detroit Free Press*, 11 June 1895, p. 8.
- "Regard Revolts Aid to Missions", *Indianapolis Star*, 9 March 1912, p. 7.
- "Religious Intelligence", *Chicago Tribune*, May 9, 1869, p. 6.
- "Rev. Dr. Joseph K. Greene", *The New York Times*, 17 February 1917, p. 11.
- "Turkey Needs Aid", *Detroit Free Press*, 8 February 1913, p. 5.
- "Turmoil in Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. CV. Number, 6, June 1909, p. 232.
- BADEAU, John S., "The Role of the Missionary in the Near East", *International Review of Mission*, Vol. 43, Issue 4, p. 397-403, October 1954.
- CLARK, Nathaniel George, *The Gospel in the Ottoman Empire, A Paper Read at the Meeting of the ABCFM, At Milwaukee, October 2, 1878*, Cambridge: 1878.
- DALYAN, Murat Gökhan, "Amerikan Misyonerliğinde Kadın ve Kadının Rolü (Ortadoğu Örneği)", *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 6/2, Spring 2011.
- ERDEM, Hüseyin, *Hristiyanlıkta Kongregasyonist Akımın Ortaya Çıkışı ve Görüşler*,

Gazi

- Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimler (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara, 2009, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- EROĞLU, Ahmet Hikmet, "Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 41 Sayı: 1, Ankara: 2000.
- GREENE, Joseph K., "The Church and Schools of Adabazar, Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. XCII, No. IX, September, 1896, p. 359-360.
- GREENE, Joseph K., "A Sketch of the Constantinople Station", *The Missionary Herald*, Vol. LXXXIX, No. V, May, 1893, p. 180-186.
- GREENE, Joseph K., "Constantinople", *The Missionary Herald*, Vol. LXXXV, No. IV, April, 1889, p. 136-139.
- GREENE, Joseph K., "Items of Intelligence-Western Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. LX, No. 7, July 1864, p. 201-202.
- GREENE, Joseph K., "Nicomedia, Western Turkey", *The Missionary Herald*, Vol. LXXXIII; No. VI, June, 1887, p. 217-221.
- GREENE, Joseph K., "The Gospel for the Turks-I", *The Missionary Herald*, Vol. LXXXII, No. VII, July 1886, p. 250-253.
- GREENE, Joseph K., "The Gospel for the Turks-II", *The Missionary Herald*, Vol. LXXXII, No. VII, August 1886, p. 294-297.
- GREENE, Joseph K., "The Jubilee of the Avedaper", *The Missionary Herald*, Vol. CI, No. 4, April, 1905, p. 171-173.
- GREENE, Joseph K., "The Summer School At Bardezag, Turkey, 1893", *The Missionary Herald*, Vol.LXXXIX, No. X, October, 1893, p. 438-439.
- GREENE, Joseph K., letter [published], Bible House, Constantinople, Turkey, 22 February 1909, American Board Pamphlet Collection, ARIT (American Research Institute in Turkey).
- GREENE, Joseph K., "Turkey and Balkan War", *Envelope Series*, Vol. XVI, No:1, April, 1913, American Board of Commissioners for Foreign Missions, Boston: 1913, p. 3-4.
- GREENE, Joseph K., *Leavening The Levant*, Boston: Pilgrim Press, 1916.
- HERRICK, George F., "Joseph K. Greene, D. D.", *The Missionary Herald*, Vol. CXIII, No. 4, April 1917, p. 169-170.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur, *Anadolu'daki Amerika, Kendi Belgeleriyle 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, İmge Kitabevi, Ankara: 2000.
- NEHEMIAH, Cleaveland, *History of Bowdoin College, With Biographical Sketches of Its Graduates*, Boston: James Ripley Osgood & Company, 1882.
- REMOND, Georges, *Mağluplarla Beraber, Bir Fransız Gazetecinin Balkan Harbi İzlenimleri*, Çev: Hasan Cevdet, Profil Yayıncılık, İstanbul: 2007.
- RICHTER, Julius, *A History of Protestant Missions in the Near East*, Oliphant, Anderson, Ferrier, Edinburgh London, 1910.

Göz

Akademik
Bakış

154

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

SELVİ, Haluk-Kurtuluş Demirkol, "Osmanlı Devleti'nde Amerika Birleşik Devletleri Vatandaşlarının Hukuku ve Karşılaşılan Bazı Problemler", *History Studies, Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı*, Vol. 5, s. 327 – 349.

WERFF, Lyle L. Vander, *Christian Mission to Muslims: The Record Anglican and Reformed Approaches in India and the Near East, 1800-1938*, William Carey Library, Pasadena, USA. 1977.

YETKİNER, Cemal, "İstanbul'da Bir Cemaatin Doğuşu: William Goodell ve Amerikan Protestan Misyonu", *Akademik Ortadoğu*, Cilt 3, Sayı:1, 2008.

Ekler

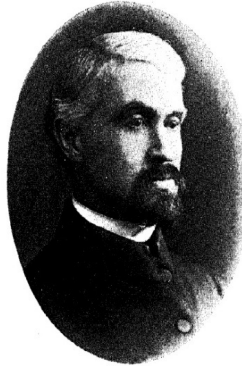
JOSEPH K. GREENE

ELIZABETH A. DAVIS

ENGAGEMENT DAGUERREOTYPES, 1852

EK 1 Joseph K. Greene ve Elizabeth A. Davis'in 1852 yılına ait nişan resimleri

MR. AND MRS. GREENE AT CONSTANTINOPLE, 1884

EK 2 Bay ve Bayan Greene İstanbul'da iken 1884

Gazi

Akademik
Bakış

155

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013

JOSEPH K. GREENE, D.D.

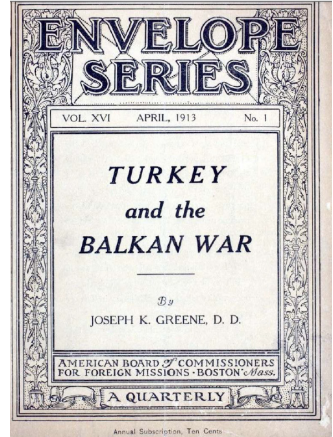

REV. JOSEPH K. GREENE, D.D.

EK 3 Amerikalı Misyoner Joseph K. Greene

EK 4 Joseph K. Greene'in mezar taşı (1834-1917) 51 yıl Türkiye'de Misyoner olduğu yazıyor

EK 5 "Türkiye ve Balkan Savaşı" isimli kitapçığın kapak sayfası

Göz

Akademik
Bakış

156

Cilt 6 Sayı 12
Yaz 2013